

**Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi 2023-2024 Yılları Arası (1 YILLIK) Çocuk Hakları
İhlalleri Raporu
DEĞERLENDİRME**

İHD Diyarbakır Şubesi Çocuk Komisyonu tarafından hazırlanan Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi 2023 - 2024 yılları arası Çocuk Hakları İhlalleri Raporunu 20 Kasım Dünya Çocuk Hakları Günü öncesinde sizlerle paylaşıyoruz.

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi, dünya çapında çocukların haklarını güvence altına almayı amaçlayan uluslararası bir anlaşmadır. Birleşmiş Milletler, 20 Kasım 1959 tarihinde Çocuk Hakları Bildirgesini yayımlamıştır. 20 Kasım 1989 tarihinde ise Çocuk Haklarına Dair Sözleşmeyi imzalamıştır. Bu tarihten sonra dünya genelinde her sene 20 Kasım Çocuk Hakları Günü olarak kabul edilmektedir.

BM Çocuk Hakları Sözleşmesi, çocuk haklarına dair dört temel ilke olan; çocukların yaşaması ve gelişmesi, ayırım gözetilmemesi, çocuğun yüksek yararının gözetilmesi ve çocuk katılımının sağlanmasını temel alan; çocuklara özgü hakları içeren en geniş kapsamlı Sözleşmedir. Sözleşmeyi toplamda 193 ülke imzalamıştır. Bu açıdan, dünyada oldukça yüksek sayıda devletin taraf olduğu nadir sözleşmelerdendir. Ancak Sözleşmenin imzacı ülkeler tarafından etkin bir şekilde iç hukuka sirayet ettirilmediği ve işletilmediği gerçeğinin yanında, Sözleşmenin uygulanıp uygulanmadığını izlemekle yükümlü olan Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesinin bu görevini etkin bir şekilde yerine getirmede de dünya genelindeki çocuk hak ihlallerinden açık bir şekilde anlaşılmaktadır.

Türkiye açısından ise, her ne kadar Sözleşme 1990 yılında imzalanıp 1995 yılında yürürlüğe konmuşsa da, Sözleşmenin 17, 18 ve 30. maddelerine çekince konulmuştur. Türkiye tarafından çekince konmak suretiyle uygulanmayan bu maddelere bakıldığında ise; Sözleşmenin ortaya çıkmasında etken rol oynayan etnik, dini veya dil olarak azınlık topluluklar içinde yer alan çocukların kendi kültüründe büyüme ve gelişme hakkı, dilini ve dinini yaşama ve yaşatma, anadilinde eğitim, ifade özgürlüğü gibi hakların yer aldığı görülmektedir. Bu açıdan, Sözleşmenin varlık amaçlarının bir kısmına baştan şerh konulmuştur.

Önemle belirtmek gerekir ki Sözleşmenin ortaya koyduğu ilkeler, taraf devletler açısından asgari standartları belirlemektedir. Başka bir deyişle Sözleşmeye taraf devletler, esasen burada yer alan yükümlülüklerin üzerinde bir sorumluluğu üstlenmişlerdir. Bu açıdan; temel çocuk haklarını ihtiva eden çekince maddelerinin varlığı Sözleşmenin ruhuyla çelişmektedir.

Öte yandan Türkiye'nin en temel sorunlarından biri olan ve insan haklarının önünde en büyük engellerden biri olarak durmaya devam eden Kürt Meselesinin çözülmemesinin sonuçlarını en ağır yaşayan kesimlerin başında da çocuklar gelmektedir.

Patlayıcı maddeler, zırhlı araç çarpmaları, kollukça açılan ateş sonucu ölüm ve yaralanmalar, cezaevlerinde anne mahpuslarla beraber yaşayan çocuklar meselesi bu çözümsüzlüğün yalnızca birkaç sonucudur. Bu açıdan insan hakları savunucuları olarak temel insan haklarının ve özel olarak da çocuk haklarının önünde engel olarak duran Kürt Meselesinin demokratik ve barışçıl çözümü talebimizi bir kez daha yineliyoruz.

Çocuk Hakları İhlalleri Raporumuzun içeriğine geçmeden önce belirtmek isteriz ki, sayısal verilerin haricinde;

- 2023 yılında gerçekleşen Maraş ve Hatay merkezli depremlerin çocuklar üzerindeki psikolojik ve maddi etkisi yoğun olarak devam etmekte,
- Kürt Meselesinin çözülmemesinin yaratmış olduğu şiddet ortamının bir sonucu olarak birçok çocuk, mahpus anne ile beraber cezaevi ortamında yaşamakta,
- Özellikle kış aylarında yayılan salgın hastalıklar, yetersiz sağlık imkanlarının da etkisiyle çocuklar üzerinde zarar verici boyutta hızla yayılmakta,
- Kamuoyunda "Yenidoğan Çetesi" olarak bilinen vakalardan da anlaşılacağı üzere suç örgütleri tarafından çocukların hayatları çıkar uğruna hiçe sayılmakta;
- Her ne kadar Narin Güran cinayeti toplumun desteği sayesinde gündemde yer almışsa da adli süreçlerdeki aksaklıklar çocuk yaşam hakkı ihlallerinde yargı sistemini sorgulatmakta, dahası kamuoyunda infial yaratmayan ve bu cinayete benzer sayısız vakanın mevcut olduğu bilinmekte,
- Özellikle kayıp çocukların akıbetine dair kamu gücü tarafından gerekli süreçler yeterli düzeyde işletilmemekte, bu vahim mesele büyük bir bilinmezliğe terk edilmekte,
- Meslek edindirme adı altında çocukların emeklerinin kamu otoritesi tarafından sömürülmesinin yanında çocuklar sağlıksız ve güvensiz koşullarda çalıştırılmakta,
- Çocukların anadillerinde eğitim ve sosyal hayata katılım hakkı istikrarlı bir şekilde yok sayılmaya devam etmekte,
- Çocukların kendilerini doğrudan ilgilendiren konularda dahi protesto ve söz söyleme hakkı şiddet ve gözaltı uygulamalarıyla engellenmektedir.

Açıklamakta olduğumuz 2023 - 2024 yılı Çocuk Hak İhlalleri Raporu özelinde; Derneğimize gelen başvurular ve Derneğimiz tarafından yapılan medya izleme - tarama sonucunda tespit edebildiğimiz kadarıyla en yoğun hak ihlali kategorileri;

- Resmi hata ve ihmal sonucu ölen ve yaralananlar
- Kuşkuolu çocuk ölümleri
- Cinsel istismar
- Tutuklama ve gözaltına alınmalardır.

BİLANÇO

Yaşam Hakkına Yönelik İhlaller

- Bölge kentlerinde Resmi Hata/İhmal sonucu: **4 çocuk** yaşamını yitirmiş, **16 çocuk** ise çeşitli şekillerde yaralanmıştır.
(Bu kategoride kolluk görevlilerinin özensiz kullandığı zırhlı/resmi/sivil araçların karıştığı 1 olay sonucunda 1 çocuk yaşamını yitirmiştir).
- Mayın ve çatışma bölgelerinde bırakılan patlayıcıların infilakı sonucu **1 çocuk** yaşamını yitirmiş, **1 çocuk** ise ağır şekilde yaralanmıştır.
- Bölge kentlerinde **18 çocuk** şüpheli şekilde yaşamını yitirmiş, en az **1 çocuk** intihar girişiminde bulunmuştur. (Çocukların kuşkulu bir şekilde en çok yaşamını yitirdiği ilin Şırnak olduğu görülmektedir.)
- Aile içi şiddet sonucu en az **9 çocuk** yaşamını yitirmiş, **1 çocuk** ise yaralanmıştır. En az **5 çocuk** aile içinde cinsel istismara maruz kalmıştır.
- Toplumsal alanda şiddet sonucu en az **4 çocuk** yaşamını yitirmiş, **8 çocuk** ise yaralanmıştır. Yine en az **48** çocuk toplumsal alanda cinsel istismar ve saldırıya maruz kalmış, en az **1** çocuk kaçırılarak alıkonulmuştur.

NOT: Bölge kentlerinde en az **36 çocuğun** yaşam hakkı ihlal edilmiştir.

Çocukların Özgürlüğü ve Güvenliğine Yönelik İhlaller

- Çocukların özgürlüğüne ve güvenliğine yönelik ihlaller sonucu en az **81 çocuk** gözaltına alınmış, **21 çocuk** tutuklanmıştır. Gözaltında **2**, hapisanelerde **10** ve gözaltı yerleri dışında **3** olmak üzere en az **15 çocuk** işkence ve kötü muameleye maruz kalmıştır.
- Bölge kentlerindeki okullarda en az **4 çocuk** fiziksel şiddete maruz kalmıştır.

NOT: Bu rapor 1 Kasım 2023- 1 Kasım 2024 tarihlerini kapsamaktadır.

İNSAN HAKLARI DERNEĞİ DİYARBAKIR ŞUBESİ

İHD Diyarbakır Şubesi Çocuk Komisyonu

***BİLGİ NOTU:** Bu rapor 1 Kasım 2023- 1 Kasım 2024 tarihlerini kapsamaktadır. Raporun detayları için diyarbakir@ihd.org.tr adresinden bize ulaşabilirsiniz.